

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА, КОРПОРАТИВНОЇ ТА ПРОСТОРОВОЇ
ЕКОНОМІКИ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ
ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ**

«ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»

Вінниця 2022 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ.....	5
2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	6
3. Лабораторна робота №1. Тема : Персонал підприємства та продуктивність праці.....	7
4. Лабораторна робота №2. Тема :Мотивація та оплата праці персоналу.....	11
5. Лабораторна робота №3. Тема :Методи оцінки основних виробничих фондів. Розрахунок амортизації основних фондів. Ефективність використання основних фондів підприємства.....	17
6. Лабораторна робота №4. Тема: Оборотні кошти підприємства їх структура. Ефективність використання оборотних коштів.....	24
7. Лабораторна робота №5. Тема: Виробнича потужність підприємства.....	28
8. Лабораторна робота №6. Тема: Собівартість, прибуток, рентабельність.....	32
9. Лабораторна робота №7. Тема : Фінансові результати і ефективність діяльності.....	35
10. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ.....	38

ВСТУП

У сучасних умовах переходу України до засад ринкової економіки в механізмі функціонування підприємств відбуваються суттєві зміни, що викликані економічними реформами, які впроваджуються в нашій державі. Основним принципом управління діяльністю підприємств стає ринкове саморегулювання з мінімальною необхідною мірою державного втручання.

Діяльність підприємств, яка пов'язана із задоволенням потреб кожної людини, підлягає впливу багатьох факторів і охоплює широкий спектр питань організаційно-технологічних, економічних та фінансових, які потребують повсякденного вирішення.

Підприємство створюється з метою:

- задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності;
- одержання прибутку для забезпечення подальшого розвитку діяльності підприємства.

На підприємстві здійснюється виробництво продукції, підприємством надаються послуги та виконуються певні види робіт. Тому ці дві мети можливо досягнути, якщо за допомогою наявних ресурсів налагоджено виробництво необхідної споживачам продукції, що відповідає ринковому попиту, надаються високоякісні послуги та виконуються роботи належним чином.

«Економіка підприємства» - це наука про ефективність виробництва, шляхи і методи досягнення підприємством найкращих результатів при найменших витратах.

Управління економікою підприємства передбачає управління обмеженими ресурсами з метою забезпечення найкращих умов розвитку підприємства. Для цього, на практиці, здійснюється порівняння з еталоном та з'ясовуються причини відхилень. Це допомагає керівнику оперативно приймати раціональні управлінські рішення.

Мета лабораторних робіт – формування у студентів практичних навичок у галузі економіки підприємства, необхідних для ефективного ведення

господарської діяльності підприємства.

Об'єктом лабораторних робіт є процеси раціонального використання ресурсів підприємства (визначення потреби комплектуючих матеріалів на одиницю виробу, на партію окремих видів виробів, а також потреби матеріалів на виробничу програму підприємства в цілому).

Предмет роботи – виконання економічних розрахунків норм виробничих запасів, технологічної потреби в ресурсах, складання зведеного кошторису витрат на виробництво, визначення відхилень розрахованих показників від нормативних.

Виконання лабораторних робіт повинне сприяти формуванню у студентів економічної думки, придбанню теоретичних основ аналізу й управління економікою підприємства.

Основне завдання роботи – набуття практичного досвіду, а також здобуття навичок формування економічних процесів на підприємстві з використанням отриманих знань та обчислювальної техніки.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ

Лабораторні заняття проводяться після вивчення теоретичного матеріалу по відповідних темах.

Лабораторні роботи проводяться з метою закріпити теоретичні знання з курсу «Економіка підприємства», отримати практичні навички аналітичної роботи на підприємствах та виявлення внутрішніх резервів підвищення ефективності діяльності підприємства в ринкових умовах господарювання.

При підготовці до виконання лабораторної роботи необхідно вивчити лекційний матеріал по темі і рекомендовану літературу.

Кожна лабораторна робота оформлюється окремо і по кожній з них студент повинен отримати оцінку.

Порядок виконання лабораторної роботи:

1. До виконання лабораторної роботи допускаються студенти, які в повному обсязі засвоїли теоретичні знання по темі, що виявляється попереднім контрольним опитуванням.
2. Необхідно сформулювати таблицю вихідних даних згідно свого варіанту з

загальної таблиці вихідних даних.

3. Виконавши розрахунки та проаналізувавши одержані результати, студент повинен зробити обґрунтовані висновки, пояснити мотиви того чи іншого висновку.
4. Щоб отримати оцінку по лабораторній роботі студент повинен оформити роботу, пояснити хід розрахунків та отримані результати, відповісти на поставлені викладачем теоретичні питання по темі лабораторної роботи.

Лабораторна робота №1

Тема : Персонал підприємства та продуктивність праці

Мета роботи: освоїти методику розрахунку чисельності працівників, показників руху кадрів на підприємстві , продуктивності праці у різних часових проміжках

Порядок виконання роботи:

З показників діяльності підприємства, наведених у Таблиця 1.1 сформуванати таблицю вихідних даних згідно свого варіанту. Подальші розрахунки провести . При розрахунку вказувати повну назву показника, його позначення згідно розрахункової формули та одиниці виміру. Якщо потрібно, наводити проміжні розрахунки. Таким чином слід визначити:

1 Найвну чисельність основних робітників

$$Ч_{н.осн.р} = \frac{H_q \cdot OB_{рiч}}{T_{зм} \cdot \partial_p \cdot K_{р,n}}$$

де H_q - трудомісткість виробу , нормо-год ;
 $OB_{рiч}$ - річний обсяг випуску продукції , од. ;
 $T_{зм}$ - тривалість зміни , год ;
 ∂_p - кількість робочих днів за рік ;
 $K_{р,n}$ - коефіцієнт, що враховує регламентовані простої.

2 Найвну чисельність допоміжних робітників

$$Ч_{н.доп.р} = \frac{V_{доп.р}}{N_{обсл}} \cdot n_{зм}$$

де $V_{доп.р}$ - обсяг допоміжних робіт , ум.од. ;
 $N_{обсл}$ - норма обслуговування на одного допоміжного робітника , ум.од. ;
 $n_{зм}$ - кількість змін роботи підприємства.

3 Облікову чисельність робітників

$$Ч_p = \frac{(\bar{Ч}_{н.осн.р} + Ч_{н.доп.р}) \cdot 100}{(100 - Z)}$$

де Z - відсоток запланованих невиходів на роботу, (%).

4 Середньооблікову чисельність промислово –виробничого персоналу

$$Ч_{ПВП} = Ч_p + Ч_{inni}$$

де $Ч_{inni}$ - чисельність інших категорій персоналу, осіб.

5 Коефіцієнт обороту з прийому кадрів, (%)

$$K_{об.пр} = \frac{Ч_{пр}}{Ч_{ПВП}} \cdot 100$$

де $Ч_{пр}$ - чисельність прийнятих на підприємство за рік працівників, осіб.

6 Коефіцієнт обороту з вибуття кадрів, (%)

$$K_{об.зв} = \frac{Ч_{виб}}{Ч_{ПВП}} \cdot 100$$

де $Ч_{виб}$ - чисельність працівників, які були звільнені з підприємства за рік з різних причин, осіб.

7 Коефіцієнт плинності кадрів, (%)

$$K_{пл} = \frac{Ч_{п.п.пр}}{Ч_{ПВП}} \cdot 100$$

де $K_{пл}$ - чисельність працівників які були звільнені з підприємства з позапланових причин.

8 Середньорічна продуктивність праці одного працівника

- у вартісному виразі, (грн/особу) :

$$ППП = \frac{Д_{рiч}}{Ч_{ПВП}}$$

- у натуральному виразі (виробіток), (од./особу)

$$B = \frac{OB_{рiч}}{Ч_{ПВП}}$$

де $OB_{рiч}$ - річний обсяг випуску продукції, од..

де $Д_{рiч}$ - річний дохід від реалізації продукції, робіт послуг,

9 Середньорічна продуктивність праці одного робітника :

- у вартісному виразі, (грн/особу)

$$ППP_p = \frac{Д_{річ}}{Ч_p}$$

де $Ч_p$ - середньооблікова чисельність робітників ,осіб;
- у натуральному виразі (виробіток), (од/особу).

$$B_p = \frac{OB_{річ}}{Ч_p}$$

10 Середньоденна продуктивність праці одного робітника :

-у вартісному виразі, (грн/особу)

$$ППP_{p.ден} = \frac{Д_{річ}}{Ч_n \cdot \delta_{роб}}$$

де $Ч_n$ - наявна чисельність робітників ,осіб ;

$\delta_{роб}$ - кількість робочих днів за рік.

- у натуральному виразі (виробіток), (од/особу)

$$B_{p.ден} = \frac{OB_{річ}}{Ч_n \cdot \delta_{роб}}$$

11 Середньогодинна продуктивність праці одного робітника :

-у вартісному виразі, (грн/особу)

$$ППP_{p.год} = \frac{Д_{річ}}{Ч_n \cdot \delta_{роб} \cdot T_{зм}}$$

де $T_{зм}$ - тривалість зміни , год

- у натуральному виразі (виробіток), (од/особу)

$$B_{p.год} = \frac{OB_{річ}}{Ч_n \cdot \delta_{роб} \cdot T_{зм}}$$

За отриманими результатами зробити висновки та оформити їх у вигляді таблиці: 1-й стовпець: порядковий номер, 2-й : назва показника, 3-й: одиниця виміру, 4-й: значення показника. Відтворити її в зошиті або роздрукувати, надіслати ф'айл на перевірку викладачеві та підготуватись до захисту роботи.

Таблиця 1.1 Вихідні дані для розрахунків вибрати з таблиці згідно варіанту.

№ п/п	Показники	Варіант														
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Обсяг випуску продукції підприємства, тис.одн./рік	900	905	910	906	907	902	912	907	908	911	906	912	900	904	913
2	Трудоємкість виробу, нормо-годин	0,35	0,37	0,36	0,38	0,40	0,41	0,36	0,38	0,30	0,33	0,34	0,42	0,43	0,37	0,39
3	Кількість робочих днів за рік	250	251	250	250	252	250	252	251	252	252	250	251	251	250	252
4	Кількість змін роботи підприємства	1	1	2	1	2	1	2	2	1	1	1	2	2	1	1
5	Регламентовані простої робочого часу %	3	4	2	3	5	4	4,1	4,2	3,7	2,9	3,7	2,5	3,1	4,2	2,8
6	Обсяг допоміжних робіт, ум.од.	8200	5380	6450	7280	6420	5590	5860	4790	7120	6540	8610	5680	5320	8250	7580
7	Норма обслуговування на одного допоміжного робітника, ум.од	300	250	450	380	260	350	420	280	360	400	370	290	270	310	410
8	Дохід від реалізації продукції, тис.грн.	22000	22010	22015	22020	22025	22030	22035	22040	22045	22050	22055	22060	22065	22070	22120
9	Чисельність інших категорій промислово –виробничого персоналу крім робітників, осіб	32	41	28	39	45	37	42	38	36	40	44	42	41	39	29
10	Чисельність прийнятих за рік, чол.	12	13	23	14	25	24	17	16	21	19	23	15	22	28	16
11	Чисельність звільнених працівників, чол.	14	18	16	20	22	21	20	23	28	18	22	26	21	29	16
12	Чисельність звільнених працівників з позапланових причин, чол.	12	10	14	18	22	19	17	15	26	15	18	21	20	28	15

Лабораторна робота №2

Тема :Мотивація та оплата праці персоналу

Мета роботи : освоїти методику нарахування заробітної плати робітникам по різним формам і системах оплати праці.

Порядок виконання роботи:

З показників діяльності підприємства, наведених у таблиці 2.1.1 та таблиці 2.1.2 сформуванати таблицю вихідних даних згідно свого варіанту. При розрахунку вказувати повну назву показника, його позначення згідно розрахункової формули та одиниці виміру. Якщо потрібно, наводити проміжні розрахунки. Умови, спільні для всіх варіантів, наведено нижче в таблицях 2.2 , 2.3. та 2.4

Таблиця 2.2 Характеристика персоналу та системи оплати праці на підприємстві

Категорії персоналу	Форми і системи оплати праці
Керівник	Погодинно-преміальна
Службовець	Погодинно-преміальна
Робітники - перший	Відрядно-преміальна
- другий	Відрядно-преміальна
- третій	Відрядно-прогресивна
- четвертий	В відсотках від виручки
- п`ятий	Погодинно-преміальна

Таблиця 2.3 Система преміювання на підприємстві

Система оплати праці	Система преміювання
Погодинна форма оплати	а). керівнику виплачується премія в розмірі 25% від посадового окладу
	б). службовцю виплачується 25% премії від посадового окладу
Відрядна форма оплати	а). за 100% виконання плану виплачується премія в розмірі 30% від відрядного заробітку
	б). за кожний процент перевиконання плану — 1,5% премії від відрядного заробітку

Таблиця 2.4 Тарифні коефіцієнти по розрядах

Тарифна ставка	Тарифний коефіцієнт
I	1
II	1,1
III	1,22
IV	1,36
V	1,55
VI	1,82

1. Розрахунок заробітної плати за відрядно-преміальною системою

$$ЗП_{\text{в}} = \rho \cdot ВП_{\text{факт}}$$

де: $ВП_{\text{факт}}$ - фактична кількість випущеної продукції, од.

$$\rho = T_{\text{см1}} \cdot K_m \cdot H_{\text{ч}}$$

де: $T_{\text{см1}}$ - годинна тарифна ставка першого розряду, грн

K_m - тарифний коефіцієнт розряду робітника

$H_{\text{ч}}$ - норма часу на виготовлення одиниці продукції, год.

$$T_{\text{см1}} = \frac{ЗП_{\text{мін}}}{T_{\text{міс}}}$$

де: $ЗП_{\text{мін}}$ - мінімальна заробітна плата, що встановлена законодавчо і діє на період виконання роботи

$T_{\text{міс}}$ - запланована кількість робочих годин, яку виконуватиме робітник за місяць

$$T_{\text{міс}} = 176 \text{ год.}$$

1.1. Заробіток першого робітника

1.2. Заробіток другого робітника

2. Розрахунок заробітної плати за відрядно-прогресивною системою

$$ЗП_{\text{вн}} = \sum_{i=1}^n \rho_i \cdot ВП_i$$

де:

$$\rho_1 = \frac{T_{cm1} \cdot K_m \cdot T_{зм}}{HB} \text{ (До 100 відсотків виконання норм виробітку)}$$

$$\rho_2 = 2 \cdot \rho_1 \text{ (Від 100,1 до 105)}$$

$$\rho_3 = 2 \cdot \rho_2 \text{ (Від 105,1 до 110)}$$

...

Для цього розрахуємо процент виконання планового завдання

$$\Pi_n = \frac{ВП_{факт}}{ВП_{план}} \cdot 100$$

де: $ВП_{план}$ - кількість виготовлення продукції по плану, од

2.1 Заробіток третього робітника

3. Розрахунок заробітної плати в відсотках від виручки

$$ЗП_{np} = \frac{V \cdot ЗП\%}{100}$$

де: $ЗП\%$ - плановий процент заробітної плати від виручки

- - виручка від реалізації продукції за поточний місяць

3.1 Заробіток четвертого робітника

4. Розрахунок заробітної плати за погодинною системою оплати праці

$$ЗП_{год} = T_{cm1} \cdot K_m \cdot t_{відн}$$

де: $t_{відн}$ - відпрацьований час, год.

4.1 Заробіток п'ятого робітника

4.2 Розрахунок заробітку службовця (за окладом)

$$ЗП_{окл} = \frac{O_{кл}}{Д_{план}} \cdot Д_{факт}$$

де: $O_{кл}$ - місячний посадовий оклад, грн.

$Д_{план}$ - плановий фонд робочого часу, днів

$Д_{факт}$ - фактично відпрацьований час, днів

4.3 Розрахунок заробітку керівника (за окладом)

5. На базі раніше проведеного розрахунку відсотку виконання планового завдання розрахувати суму премії працівникам:

$$\Pi_p = \frac{ЗП \cdot \Pi_p\%}{100}$$

де: $\Pi_p\%$ - процент премії згідно системи преміювання

- 5.1 Премія першого робітника
- 5.2 Премія другого робітника
- 5.3 Премія четвертого робітника
- 5.4 Премія п'ятого робітника
- 5.5 Премія спеціаліста
- 5.5 Премія керівника
- 6. Загальна сума нарахованої заробітної плати:

$$ЗП_{нар} = ЗП_i + П_{р.i}$$

- 6.1 Першого робітника
- 6.2 Другого робітника
- 6.3 Третього робітника
- 6.4 Четвертого робітника
- 6.5 П'ятого робітника
- 6.6 Спеціаліста
- 6.7 Керівника

- 7. Фонд оплати праці робітників

$$\Phi ОП_p = \sum_{i=1}^{Ч_p} ЗП_{нар.i}$$

де: $Ч_p$ - чисельність робітників

- 8. Фонд оплати праці працівників підприємства

$$\Phi ОП = \sum_{i=1}^Ч ЗП_{нар.i}$$

де: $Ч$ - чисельність працівників

- 9. Середньомісячна заробітна плата

- 9.1. Одного робітника

$$ЗП_{р.сер} = \frac{\Phi ОП_p}{Ч_p}$$

- 9.2. Одного працівника підприємства

$$ЗП_{сер} = \frac{\Phi ОП}{Ч}$$

Таблиця 2.1.1. Вихідні дані для розрахунку оплати праці, варіанти 1-7

№ п/п	Показник	Варіанти						
		1	2	3	4	5	6	7
1	Виручка від реалізації продукції та послуг, грн.:	73915,00	52727,27	50214,77	42975,90	39934,43	40020,00	63638,89
2	Кількість виготовленої продукції по плану, од:							
	- першим робітником	640	980	654	450	390	450	520
	- другим робітником	208	150	110	240	150	160	130
	- третім робітником	350	500	570	670	860	380	670
3	Фактична кількість виготовленої продукції по плану, од: - першим робітником	668	990	680	456	410	465	535
	- другим робітником	214	156	118	252	163	168	142
	- третім робітником	367	525	598	703	903	399	703
4	Норма часу на виготовлення одиниці продукції:							
	- для першого робітника, хв.	16	12	11	18	19	20	17
	- для другого робітника, год.	0,90	1,15	1,22	0,75	0,92	0,98	1,12
5	Норма виробітку в зміну для третього робітника, од.	16	23	23	30	39	16	28
6	Розряд робітника - першого робітника	IV	V	IV	III	IV	II	III
	- другого робітника	II	IV	II	IV	III	III	IV
	- третього робітника	II	III	IV	V	IV	V	III
	- четвертого робітника	IV	II	II	IV	IV	III	IV
	- п'ятого робітника	II	III	IV	V	IV	V	III
7	Плановий процент заробітної плати від виручки (для четвертого робітника)	1,15	1,32	1,49	1,66	1,83	2,00	1,08
8	Відпрацьований час п'ятим робітником, год.	172	176	178	176	172	168	172
9	Місячний посадовий оклад, грн.:							
	- керівника	1650	1380	1400	1600	1580	1500	1360
	- службовця	980	800	860	820	840	920	790
10	Плановий фонд часу за місяць, днів	22	23	24	23	22	23	23
11	Фіктивно відпрацьований час - керівником, дн	22	23	23	23	22	20	22
	- службовцем, дн	21	21	24	21	20	23	23
12	Тривалість зміни, год	8	8	8	8	8	8	8

Лабораторна робота №3

Тема :Методи оцінки основних виробничих фондів. Розрахунок амортизації основних фондів. Ефективність використання основних фондів підприємства.

Мета роботи: освоїти методику розрахунку первісної, залишкової та відновної вартості, методику нарахування амортизації різними методами; навчитися розраховувати показники ефективності відтворення та використання основних фондів

Порядок виконання роботи:

З вихідних даних, наведених в таблиці 3.3, 3.4.1, 3.4.2 сформувати таблицю згідно свого варіанту. Таким чином слід визначити:

1.1 Первісну вартість одиниці обладнання за формулою

$$OF_n = B_{\text{придб}} + B_{\text{тм}}$$

де: $B_{\text{придб}}$ - вартість придбання одиниці обладнання, тис.грн;

$B_{\text{тм}}$ - витрати на транспортування та монтажні роботи, тис.грн .

1.2 Залишкову вартість одиниці обладнання за формулою

$$OF_z = OF_n - \frac{OF_n \cdot H_a}{100} \cdot T_\phi$$

де: H_a - річна норма амортизації, %;

T_ϕ - фактичний термін експлуатації, років .

1.3. Відновну вартість одиниці обладнання за формулою

$$OF_\epsilon = OF_n \cdot a$$

де: a - коефіцієнт переоцінки основних фондів.

2.1. Суму амортизаційних відрахувань лінійним методом за період фактичної експлуатації

$$A_i = \frac{OF_n - L}{T_n}$$

де: L - ліквідаційна вартість основних фондів, тис.грн ;

T_n - нормативний термін експлуатації обладнання, років ;

A_i - річні амортизаційні відрахування, тис.грн .

$$A_n = A_1 + A_2 + \dots + A_n$$

де: n - кількість років експлуатації, років .

2.1 Суму амортизаційних відрахувань за методом прискореного зменшення залишкової вартості

$$A_i^{np} = 2 \cdot O\Phi_{zi} \cdot H_{ai}$$

де: $O\Phi_{zi}$ - залишкова вартість у і-тому році, тис.грн ;

H_{ai} - річна норма амортизації і-рік експлуатації ;

A_i^{np} - сума амортизаційних відрахувань у і-му році .

$$A_n = \sum_{i=1}^n A_i^{np}$$

2.2. Суму амортизаційних відрахувань кумулятивним методом

$$A_i^K = (O\Phi_n - L) \cdot K_i$$

де: K_i - кумулятивний коефіцієнт, який розраховується діленням кількості років, що залишилися до кінця терміну експлуатації на суму чисел років експлуатації осовних фондів .

$$A_K = \sum_{i=1}^n A_i^K$$

2.3. Розрахунки амортизації звести в таблицю 3.1. Оцінити який з методів нарахування амортизації є кращим.

Кращим вважається той метод, який дає змогу за першу половину терміну служби погасити більшу частину вартості

Таблиця 3.1 – Розрахунок амортизації

№ п/п	Показники	Сума нарахованої амортизації за роки експлуатації				Разом, грн.
		1	2	...	n	
1	Лінійний метод					
2	Метод прискореного зменшення залишкової вартості					
	-залишкова вартість					
3	Кумулятивний метод					
	- кумулятивний коефіцієнт					

3.1 Вартість основних фондів на кінець року

$$OF_{к.р.} = OF_{н.р.} + OF_{вв} - OF_{виб}$$

де: $OF_{н.р.}$ - вартість основних фондів на початок року, тис.грн ;

$OF_{вв}$ - вартість введених основних фондів, тис.грн ;

$OF_{виб}$ - вартість основних фондів, що виведені з експлуатації, тис.грн .

3.2. Середньорічну вартість основних фондів підприємства

$$OF_{с.р.} = OF_{н.р.} + \frac{OF_{вв} * n_1}{12} - \frac{OF_{виб} * n_2}{12}$$

де: n_1 - кількість місяців з моменту введення основних фондів до кінця року;

n_2 - кількість місяців з моменту вибуття основних фондів до кінця року.

4.1. Коефіцієнт зносу основних фондів, %

$$K_{зн} = \frac{З_n}{OF_{к.р.}} * 100$$

де: $З_n$ - величина зносу основних фондів, тис.грн .

4.2. Коефіцієнт фізичного зносу основних фондів

$$K_{фз} = \frac{T}{T_n}$$

4.3. Коефіцієнт морального зносу основних фондів

$$K_{мз} = \frac{OF_{np} - OF_{від}}{OF_{перв}}$$

де: $OF_{від}$ - відновна вартість основних фондів, тис.грн ;

$OF_{перв}$ - первісна вартість основних фондів тис.грн.

4.4. Коефіцієнт придатності основних фондів

$$K_{прид} = 1 - K_{зн}$$

4.5. Фондовіддачу основних фондів

$$ФВ = \frac{Д}{OF_{с.р.}}$$

де: $Д$ – дохід від реалізації продукції підприємства

4.6. Фондомісткість

$$ФМ = \frac{OF_{с.р.}}{Д}$$

4.7. Фондоозброєність

$$FO = \frac{OF_{c.p.}}{Ч_{nep}}$$

де: $Ч_{nep}$ – середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу, осіб

4.8. Коефіцієнт вибуття основних фондів

$$K_{виб} = \frac{OF_{виб}}{OF_{n.p.}}$$

4.9. Коефіцієнт оновлення основних фондів

$$K_{онов} = \frac{OF_{ов}}{OF_{к.р.}}$$

5. Отримані результати звести в таблицю 3.2 та зробити висновки

Таблиця 3.2 - Показники ефективності відтворення та використання основних фондів

№ п/п	Показники	Рік		Темп зростання, %
		Базовий	Звітний	
1	Вартість основних фондів на кінець року ,тис.грн			
2	Середньорічну вартість основних фондів підприємства, тис.грн			
3	Коефіцієнт зносу основних фондів,%			
4	Коефіцієнт фізичного зносу основних фондів			
5	Коефіцієнт морального зносу основних фондів			
6	Коефіцієнт придатності основних фондів			
7	Фондовіддачу основних фондів ,грн			
8	Фондомісткість основних фондів ,грн			
9	Фондоозброєність основних фондів ,грн./чол			
10	Коефіцієнт вибуття основних фондів			
11	Коефіцієнт оновлення основних фондів			

Таблиця 3.4.1 - Вихідні дані для розрахунку показників ефективності використання основних фондів: варіанти 1-7.

№ п/п	Показники	Варіант													
		1		2		3		4		5		6		7	
		баз.	звіт.	баз.	звіт.	баз.	звіт.	баз.	звіт.	баз.	звіт.	баз.	звіт.	баз.	звіт.
1	Первісна вартість основних фондів на початок року , тис.грн.	70000	81360	71100	81310	71010	81320	71020	81330	71030	81340	71025	81350	71035	81360
2	Вартість введених основних фондів , тис.грн.	750	1450	757	1191	758	1192	760	1193	770	1194	765	1195	771	1185
3	Вартість вибувших основних фондів , тис.грн.	1650	1225	1920	1235	1930	1230	1940	1245	1950	1250	1850	1200	1860	1250
4	Кількість місяців з моменту введення основних фондів до кінця року	5	4	9	3	8	1	7	6	8	6	8	9	2	10
5	Кількість місяців з моменту вибуття основних фондів до кінця року	4	8	7	1	9	6	8	2	3	5	5	9	10	11
6	Величина зносу основних фондів , тис.грн.	800		857		860		870		865		858		871	
7	Фактичний термін експлуатації обладнання , років	4		5		8		6		10		8		10	
8	Нормативний термін експлуатації обладнання , років	10	10	11	11	12	12	10	10	13	13	11	11	12	12
9	Відновна вартість обладнання , тис. грн.	94000	103500	94100	113100	94200	113200	94300	113300	94400	113400	94500	113500	94600	113600
10	Дохід від реалізації продукції підприємства , млн.грн.	400	460	470	480	490	450	460	470	480	490	410	450	460	470
11	Середньооблікова чисельність промислово виробничого персоналу.,чол.	1160	1170	1180	1150	1160	1170	1180	1150	1160	1170	1150	1180	1170	1160

Таблиця 3.4.2 - Вихідні дані для розрахунку показників ефективності використання основних фондів: варіанти 8-15.

№ п/п	Показники	Варіант															
		8		9		10		11		12		13		14		15	
		баз.	звіт	баз.	звіт	баз.	звіт	баз.	звіт	баз.	звіт	баз.	звіт	баз.	звіт	баз.	звіт
1	Первісна вартість основних фондів на початок року , тис.грн.	71115	81370	71005	81380	71015	81390	71007	81400	71025	81410	71037	81420	71001	81430	71004	81440
2	Вартість введених основних фондів , тис.грн.	752	1186	766	1187	749	1188	757	1189	753	1190	758	1196	756	1197	762	1198
3	Вартість вибувших основних фондів , тис.грн.	1870	1300	1880	1240	1890	1210	1900	1255	1960	1350	1910	1270	1970	1200	1980	1210
4	Кількість місяців з моменту введення основних фондів до кінця року	2	6	7	5	3	1	8	7	9	5	8	11	1	3	8	4
5	Кількість місяців з моменту вибуття основних фондів до кінця року	6	8	7	3	2	7	9	5	8	7	2	1	10	11	8	6
6	Величина зносу основних фондів , тис.грн.	852		866		849		862		856		858		853		857	
7	Фактичний термін експлуатації обладнання , років	9		7		6		8		9		8		5		7	
8	Нормативний термін експлуатації обладнання , років	10	10	11	11	12	12	10	10	11	11	12	12	10	10	11	11
9	Відновна вартість обладнання , тис. грн.	94700	113700	94800	113800	84900	113900	94010	114000	94020	114100	94030	114200	94040	114300	94050	114400
10	Дохід від реалізації продукції підприємства , млн.грн.	480	490	460	450	470	480	480	470	460	450	410	490	480	470	460	450
11	Середньооблікова чисельність промислово виробничого персоналу.,чол.	2000	1150	1160	1170	1180	1150	1170	1160	1150	1180	1170	1160	1150	1180	1170	1160

Лабораторна робота №4

Тема: Оборотні кошти підприємства їх структура. Ефективність використання оборотних коштів.

Мета роботи: Освоїти методику аналізу стану та ефективності використання оборотних коштів підприємства .

Порядок виконання роботи:

З показників діяльності підприємства, наведених у таблиці 4.1, 4.2 сформувати таблицю вихідних даних згідно свого варіанту. Таким чином слід визначити:

1. Розрахувати структуру оборотних коштів на початок першого кварталу (дані розрахунків звести в таблицю 4.3, структуру відобразити графічно)

Таблиця 4.3 - Склад і структура оборотних коштів підприємства

№ п/п	Елементи оборотних коштів	Вартість на початок першого кварталу	Структура оборотних коштів. %
1	Виробничі запаси		
2	Незавершене виробництво		
3	Витрати майбутніх періодів		
4	Готова продукція		
5	Продукція відвантажена		
6	Грошові кошти		
7	Дебіторська заборгованість		
	Всього		100

2 Середньорічний залишок оборотних коштів для базового року :

$$OK_{\text{ср}} = \left(\frac{OK_1}{2} + OK_2 + OK_3 + OK_4 + \frac{OK_1^1}{2} \right) \div 4$$

де: OK_1, OK_2, OK_3, OK_4 – залишки оборотних коштів на початок кожного кварталу, тис. Грн ;

OK_1^1 – залишки оборотних коштів на початок наступного року, тис. грн .

3 Коефіцієнт оборотності оборотних коштів для базового року:

$$K_{об_б} = \frac{Д}{ОК}$$

$Д$ – дохід (виручка) від реалізації продукції підприємства.

4 Коефіцієнт завантаження оборотних коштів для базового року:

$$K_{зав_б} = \frac{1}{K_{об_б}} = \frac{ОК}{Д}$$

5 Тривалість одного обороту оборотних коштів для базового року:

$$T_{об_б} = \frac{\partial_n}{K_{об}}$$

де: ∂_n – число днів у періоді (рік = 360 днів).

6 Рентабельність оборотних коштів для базового року:

$$P_{об} = \frac{\Pi}{ОК} \cdot 100$$

де: Π – прибуток підприємства, грн.

7 Дохід (виручка) від реалізації продукції підприємства у звітному році:

$$Д_{зв} = Д_б \cdot \frac{100 + \Delta Д}{100}$$

де: $Д_б$ – дохід (виручка) від реалізації продукції підприємства у базовому році, тис. грн.;

→ $\Delta Д$ – заплановане збільшення доходу (виручки) від реалізації продукції підприємства у звітному році, %.

8 Показники оборотності оборотних коштів для звітного року:

$$(K_{об_з}, K_{зав_з}, T_{об_з}, ОК_з, P_{об_з})$$

$$T_{об_з} = T_{об_б} \pm n$$

де: $T_{об_з}$ – тривалість одного обороту оборотних коштів для базисного періоду, днів;

n – зміна тривалості одного обороту, днів.

$$K_{об_з} = \frac{\partial_n}{T_{об_з}}$$

9 Темпи зростання (зменшення) показників оборотності в звітному році порівняно з базовим (розрахунки звести втаблицю 4.4)

Таблиця 4.4 – Показники ефективності використання оборотних коштів

№ п/п	Показники	Базовий рік	Звітний рік	Темпи зростання, %
1	Середньорічний залишок ОК, тис. грн.			
2	Коефіцієнт оборотності ОК, оборотів			
3	Коефіцієнт завантаження ОК, грн.			
4	Тривалість одного обороту ОК, дні			
5	Рентабельність ОК, %			

10 Абсолютне вивільнення оборотних коштів:

$$\Delta OK_a = OK_{зб} - OK_{б}$$

де: $OK_{зб}, OK_{б}$ - відповідно середньорічні залишки оборотних коштів у звітному і базовому роках, тис. грн.

11 Відносну економію оборотних коштів :

$$\Delta OK_{\epsilon} = \frac{D_{зб}}{d_n} (T_{об_{зб}} - T_{об_{б}})$$

де: $T_{об_{зб}}, T_{об_{б}}$ - тривалість обороту ОК в базовому та звітному роках, дні.
За результатами розрахунків зробити висновки.

Таблиця 4.1 – Вихідні дані для аналізу структури оборотних коштів підприємства:

% п/п	Показники	Варіант														
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Виробничі запаси ,тис.грн.	23	21	22	24	20	22	23	21	24	20	22	23	21	25	24
2	Незавершене виробництво ,тис.грн	9	8	10	7	8	9	10	7	9	8	7	10	7	6	7
3	Витрати майбутніх періодів, тис.грн	16	19	17	15	18	17	16	19	15	16	19	17	15	18	19
4	Готова продукція , тис.грн	39	37	38	40	36	37	39	38	36	37	35	39	40	37	39
5	Продукція відвантажена, тис.грн	27	25	26	28	24	25	27	28	25	26	23	27	24	26	28
6	Грошові кошти ,тис.грн	65	72	70	66	68	69	71	66	68	69	70	65	67	68	64
7	Дебіторська заборгованість ,тис.грн.	6	4	8	7	6	5	3	8	3	5	6	6	9	8	4

Таблиця 4.2 – Вихідні дані для розрахунку ефективності використання оборотних коштів підприємства, динаміка їх зміни

% п/п	Показники	Варіант														
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Залишки оборотних коштів на початок кварталу у базовому році, тис. грн															
	Другого	180	185	185	186	187	186	187	185	186	184	185	185	188	186	182
	третього	182	187	184	186	180	183	188	182	180	189	181	187	184	183	189
	четвертого	185	184	188	184	182	181	183	189	187	181	186	183	185	182	186
2	Залишки оборотних коштів на початок звітнього року, тис. грн	183	181	186	181	189	185	184	183	185	187	189	183	180	189	184
3	Дохід (виручка) від реалізації продукції підприємства у базовому році, тис. грн	900	805	810	815	820	825	830	835	840	801	802	803	804	805	806
4	Прибуток підприємства, тис. грн:															
	у базовому році	12	15	13	18	14	12	13	15	16	12	15	14	11	15	18
	у звітньому році	13	14	12	19	17	14	15	15	17	13	16	11	15	16	17
5	Заплановане збільшення доходу (виручки) від реалізації продукції підприємства у звітньому році, %.	14	9	2	3	4	5	8	6	7	8	9	10	6	7	8
7	Тривалість одного обороту оборотних коштів у звітньому році: (+) – збільшилась (-) - зменшилась	-2	+1	-5	-6	+5	-5	-7	-8	-9	+1	+2	-7	-5	-9	+3

Лабораторна робота №5

Тема: Виробнича потужність підприємства

Мета роботи: освоїти методику розрахунку виробничої потужності підприємства (вхідної, вихідної, середньорічної), визначити коефіцієнт використання виробничої потужності

Порядок виконання роботи:

3 показників діяльності підприємства, наведених у таблиці 5.1, таблиця 5.2 сформувати таблицю вихідних даних згідно свого варіанту.

1 Виробнича потужність цеху (вхідна) а) в натуральному виразі

$$ВП_{ц} = \frac{K_{р.м.} \cdot T_{зм} \cdot П_{зм} \cdot Д_p}{H_{ч}}$$

де: $K_{р.м.}$ - кількість робочих місць в цеху, од.

$$K_{р.м.} = \frac{S_{ц}}{S_{1.р.м.}}$$

де: $S_{ц}$ - площа цеху, м.кв.;

$Д_p$ - норма площі на одне робоче місце, м.кв.;

$T_{зм}$ - тривалість зміни, год.;

$П_{зм}$ - число змін роботи;

$Д_p$ - число робочих днів на рік;

$H_{ч}$ - норма часу на виготовлення одиниці продукції, год.

б) в вартісному виразі

$$ВП_{ц.в.} = ВП_{ц} \cdot Ц_{сер}$$

де: $Ц_{сер}$ - середня ціна одиниці продукції, грн.

2 Виробнича потужність підприємства (вхідна), (тис.грн)

$$ВП_{вх} = ВП_{ц1.в} + ВП_{ц2.в}$$

3 Виробнича потужність підприємства на кінець року (вихідна), (тис.грн)

$$ВП_{вих} = ВП_{вх} + ВП_{ов} - ВП_{об}$$

де $ВП_{вв}$ - виробнича потужність, яка вводиться на протязі року, тис. грн.;

$ВП_{вв}$ - виробнича потужність, яка вибуває з експлуатації на протязі року, тис. грн.

4 Середньорічна виробнича потужність підприємства

$$ВП_{сер} = ВП_{вх} + \frac{ВП_{вв} \cdot n_1}{12} - \frac{ВП_{виб} \cdot n_2}{12}$$

де n_1 - кількість місяців з моменту введення виробничої потужності до кінця року;

n_2 - кількість місяців з моменту виведення виробничої потужності до кінця року.

5 Фактичний коефіцієнт використання виробничої потужності

$$K_{вик.ф} = \frac{V_{ф}}{ВП_{сер}}$$

де $V_{ф}$ - фактичний обсяг реалізованої продукції, тис.грн.

6 Обсяг реалізованої продукції у наступному році

$$V_n = \frac{V_{ф} \cdot (100 + V_{\%})}{100}$$

де $V_{\%}$ - процент збільшення обсягу реалізованої продукції у наступному році.

7 Коефіцієнт використання виробничої потужності в наступному році

$$K_{вик_n} = K_{вик} \pm \Delta K_{вик}$$

де $\rightarrow K_{вик}$ - збільшення (зменшення) коефіцієнта використання виробничої потужності в наступному році.

8 Виробнича потужність у наступному році

$$ВП_{сер_n} = \frac{V_n}{K_{вик_n}}$$

9 Приріст (зменшення) виробничої потужності в наступному році у порівнянні з фактичним

$$ВП = ВП_{сер_n} - ВП_{сер}$$

Таблиця 5.1 – Вихідні дані для розрахунку виробничої потужності (варіанти 1-7)

№ п/п	Показник	Варіанти						
		1	2	3	4	5	6	7
1	Площа структурних підрозділів, м.кв.: - цех №1	130	440	720	248	600	220	300
	- цех №2	200	194	400	495	420	425	150
2	Норма площі на одне робоче місце, м.кв.	5	5,5	6	5,5	6	5	5
3	Норма часу на виготовлення одиниці продукції, год: - цех №1	4,2	2,6	1,9	3,1	2,8	2,4	1,7
	- цех №2	2,1	1,4	3,7	2,5	0,9	1,6	2,6
4	Тривалість зміни, год.	8	8	8	8	8	8	8
5	Число змін роботи	2	1	2	2	2	1	3
6	Число робочих днів за рік	250	300	255	260	250	301	365
7	Середня ціна одиниці продукції, грн.: - цех №1	25,00	12,00	10,00	75,00	44,00	50,00	0,50
	- цех №2	70,00	31,00	24,00	17,00	13,00	25,00	1,80
8	Виробнича потужність, яка вводиться на протязі року, тис.грн.	50	240	600	150	80	320	20
9	Час введення виробничої потужності (число, місяць)	1.07	1.02	1.01	1.03	1.11	1.06	1.08
10	Виробнича потужність, яка вибуває з експлуатації, тис.грн.	70	35	85	300	120	50	7
11	Час, з якого вибуває потужність (число, місяць)	1.03	1.11	1.07	1.06	1.02	1.12	1.03
12	Фактичний річний обсяг реалізованої продукції, млн.грн.	4,7	2,2	2,45	6,5	9,3	4,7	0,28
13	Планується в наступному році: а) збільшити обсяг реалізованої продукції на, %	2	3	4	5	4	3	2
	б) коефіцієнт використання виробничої потужності зміниться на: (+) - зросте (-) - зменшиться	+0,10	+0,05	-0,10	-0,15	-0,20	+0,03	-0,25

Таблиця 5.1 – Вихідні дані для розрахунку виробничої потужності (варіанти 8-15)

№ п/п	Показник	Варіанти							
		8	9	10	11	12	13	14	15
1	Площа структурних підрозділів, м.кв.: - цех №1	870	340	605	230	450	200	585	410
	- цех №2	330	275	358	516	85	335	286	650
2	Норма площі на одне робоче місце, м.кв.	6	5,5	5,5	6	6	5	5,5	5
3	Норма часу на виготовлення одиниці продукції, год: - цех №1	4,2	3,3	1,2	3,4	0,4	2,1	0,9	5,5
	- цех №2	1,1	0,7	5	1,9	1,5	3	2,7	1,2
4	Тривалість зміни, год.	8	8	8	8	8	8	8	8
5	Число змін роботи	2	2	1	2	3	2	2	2
6	Число робочих днів за рік	250	255	302	260	365	260	250	255
7	Середня ціна одиниці продукції, грн.: - цех №1	10,00	35,00	20,00	13,00	0,70	52,00	28,00	120,0
	- цех №2	2,10	14,00	45,00	65,00	2,40	30,00	60,00	35,00
8	Виробнича потужність, яка вводиться на протязі року, тис.грн.	400	180	220	170	50	470	135	250
9	Час введення виробничої потужності (число, місяць)	1.04	1.09	1.02	1.07	1.01	1.03	1.05	1.12
10	Виробнича потужність, яка вибуває з експлуатації, тис.грн.	100	300	60	30	35	250	20	80
11	Час, з якого вибуває потужність (число, місяць)	1.08	1.04	1.07	1.11	1.05	1.06	1.01	1.04
12	Фактичний річний обсяг реалізованої продукції, млн.грн.	4,5	5,8	5,1	11,3	1,1	6	14,3	20,4
13	Планується в наступному році: а) збільшити обсяг реалізованої продукції на, %	6	7	4	5	8	2	3	3
	б) коефіцієнт використання виробничої потужності зміниться на: (+) - зросте (-) - зменшиться	-0,12	+0,07	-0,21	+0,15	+0,07	-0,08	+0,10	-0,10

Лабораторна робота №6
Тема: Собівартість, прибуток, рентабельність

Мета роботи: освоїти методику розрахунку та аналіз зниження собівартості продукції, показників прибутку та рентабельності

Порядок виконання роботи:

3 показників діяльності підприємства, наведених у таблицях 6.1, 6.2 сформулювати таблицю вихідних даних згідно свого варіанту.

1 Прибуток на одиницю продукції:

$$\Pi_{од} = Ц_{од} - C_{од}$$

де: $C_{од}$ - оптова ціна одиниці продукції, грн.;

$C_{од}$ -собівартість одиниці продукції, грн.

2 Прибуток від реалізації

$$\Pi_p = \Pi_{од} \cdot ВП$$

де: $ВП$ - річний обсяг реалізованої продукції, тис.од.

3 Показники рентабельності

а) виробу

$$R_v = \frac{\Pi_{од}}{C_{од}} \cdot 100$$

б) підприємства

$$R_{нд} = \frac{\Pi_p}{O_{\phi} + OЗ} \cdot 100$$

де: O_{ϕ} - середньорічна вартість основних фондів підприємства, тис.грн.;

$OЗ$ - вартість нормованих оборотних засобів, тис.грн.

в) обороту

$$R_{об} = \frac{\Pi_p}{V} \cdot 100$$

де: V - виручка від реалізації продукції, тис.грн.

$$V = Ц_{од} \cdot ВП$$

Можливий процент зниження собівартості продукції у плановому році:

а) за рахунок підвищення продуктивності праці

$$\Delta C_{nn} = \left(1 - \frac{J_{zn}}{J_{nn}}\right) \cdot \Pi_{в.зн.}$$

де: J_{zn} - індекс росту заробітної плати;

J_{nn} - індекс росту продуктивності праці;

$\Pi_{в.м.}$ - питома вага витрат на заробітну плату в собівартості продукції, %

б) за рахунок зміни норм витрат та цін на матеріали

$$\Delta C_v = \left(1 - \frac{J_{\text{ум.в.}}}{J_v}\right) \cdot \Pi_{\text{в.умв.}}$$

де $J_{\text{ум.в.}}$ - індекс росту умовно-постійних витрат;

J_v - індекс росту обсягу реалізованої продукції;

$\Pi_{\text{в.умв.}}$ - питома вага умовно-постійних витрат в собівартості продукції, %

Розрахунок індексу J:

$$J = \frac{100 \mp \%_{\text{зм}}}{100}$$

де: $\%_{\text{зм}}$ - процент зміни показника в плановому році
г) загальний процент зниження собівартості

$$\Delta C = \Delta C_{\text{м}} + \Delta C_{\text{м}} + \Delta C_v$$

4 Собівартість виробу в плановому році

$$C_{\text{од.пл.}} = C_{\text{од.б.}} \cdot \frac{100 - \Delta C}{100}$$

де: $C_{\text{од.б.}}$ - собівартість виробу в базисному році, грн.

5 Випуск продукції в плановому році

$$ВП_{\text{пл.}} = ВП_{\text{б.}} \cdot J_v$$

де: $ВП_{\text{б.}}$ - річний обсяг випуску продукції в базисному році.

5 Темпи росту показників прибутку планового року в порівнянні з базисним

$$\Delta \Pi = \frac{\Pi_{\text{пл.}}}{\Pi_{\text{б.}}} \cdot 100 - 100$$

6 Зміна показників рентабельності

$$\Delta R = R_{\text{пл.}} - R_{\text{б.}}$$

Таблиця 6.1 – Вихідні дані для розрахунку собівартості, прибутку, рентабельності

№ п/п	Показники	Варіант														
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Річний обсяг реалізованої продукції, тис.од.	220	100	85	84	90	130	140	150	250	160	90	185	84	70	300
2	Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн	1200	900	810	1000	600	1200	1400	2100	3400	2400	955	3170	1620	1020	5330
3	Вартість нормованих оборотних засобів, тис.грн	500	418	380	227	250	425	450	660	1240	920	455	1123	564	380	2400
4	Оптова ціна одиниці продукції, грн	20,0	14,5	21,0	17,0	16,5	19,0	17,5	21,5	25,0	24,3	22,5	21,7	24,5	23,2	23,0
5	Собівартість одиниці продукції, грн	15,7	11,6	16,8	13,2	13,2	15,0	13,8	16,9	20,5	19,1	17,8	17,0	19,3	18,2	18,0
6	Структура собівартості продукції: а) основні та допоміжні матеріали, паливо і електроенергія, %	78	76	79	80	81	76	77	80	85	88	80	76	84	81	82
	б) основна і додаткова заробітна плата основних робітників, %	15	16	15	13	14	16	14	15	7	6	10	8	7	9	8
	в) витрати на управління та обслуговування, %	7	8	6	7	5	8	9	5	8	6	10	16	9	10	10
7	У плановому році порівняно з базисним можливі наступні зміни: а) обсяг реалізованої продукції збільшиться, %	10	9	8	7	6	8	7	9	7	8	9	6	10	8	7
	б) продуктивність праці основних робітників підвищиться, %	8	7	6	6	5	7	6	8	7	6	7	4	9	7	6
	в) заробітна плата основних робочих збільшиться, %	6	4	4	5	3	4	4	7	6	4	6	2	6	4	4
	г) ціни на матеріали: збільшаться(+), зменшаться(-), %	+3	+5	0	-0,5	+2,5	+4	0	-1,0	+0,5	+2	-0,5	0	-0,4	+1,1	-0,2
	д) норми витрат матеріалів знизяться, %	0,4	-	0,3	0,2	0,1	0,6	0,2	0,4	1,0	1,5	0,5	0,8	0,7	1,1	0,6
	е) обсяг витрат на управління та обслуговування збільшиться, %	7	4	3	3	4	5	4	6	3	2	4	2	8	6	4

Лабораторна робота №7

Тема : Фінансові результати і ефективність діяльності

Мета роботи: освоїти методику розрахунку результатів від фінансової діяльності

Порядок виконання роботи: На основі фінансової звітності підприємства (Рекомендовано використовувати <https://smida.gov.ua>) повести аналіз та розрахувати дані в таблицях, *зробити висновки.* *Порядок проведення:*

1. **Аналіз галузевого зовнішнього середовища.** Визначення сильних і слабких сторін галузі, а також погроз й можливостей кон'юнктури ринку.

Метою галузевого аналізу (аналізу проміжного середовища) є визначення привабливості галузі та її окремих товарних ринків. Такий аналіз дозволяє зрозуміти структуру та динаміку галузі, характерні для неї можливості й існуючі погрози, визначити ключові фактори успіху і на цій основі розробити стратегію поведінки підприємства на ринку.

Виконати наступні стадії аналізу галузі:

1) визначення економічних характеристик галузевого середовища (розмірів ринку; масштабів конкуренції; темпів росту ринку (%); стадії життєвого циклу галузі; структури конкуренції; числа споживачів і їх фінансових можливостей; ступеня вертикальної інтеграції; темпів технологічних змін і продуктових інновацій; ступеня продуктової диференціації; величини економії на масштабі виробництва, транспортування; наявності та величини ефекту кривої досвіду; галузевої капіталоемкості; середньогалузових прибутків);

2) оцінка ступеня конкуренції (суперництво серед конкуруючих підприємств; конкуренція з боку товарів, що є заміниками і конкурентноспроможними за ціною; загроза появи нових конкурентів; економічні можливості та торгові здібності постачальників; економічні можливості і торгові здібності покупців);

3) виявлення рушійних сил конкуренції. Концепція рушійних сил конкуренції виходить з того, що існують фактори зовнішнього середовища, дії яких визначають напрямок і інтенсивність галузових змін.

Аналіз галузових рушійних сил складається з двох етапів. Перший – ідентифікація рушійних сил, другий – дослідження їх впливу на зміни галузових економічних показників.

Найбільш загальними рушійними силами є: зміна динаміки попиту на продукт у довгостроковому періоді; зміни в складі покупців і способах використання продукту; продуктові та технологічні інновації; маркетингові інновації; входження і вихід з галузі великих підприємств; поширення «ноу – хау»; посилення глобалізації галузі; зміни в питомих витратах і ефективності; зниження чи зростання невизначеності і ризику. Основні рушійні сили галузі називають домінантними. Їх число не повинне перевищувати чотирьох;

4) визначення ключових факторів успіху. Ключові фактори успіху – це загальні для всіх підприємств галузі змінні характеристики, що піддаються впливу, реалізація яких дає можливість поліпшити конкурентні позиції підприємства в галузі.

В основі ключових факторів успіху можуть лежати різні сфери діяльності

підприємства: науково-дослідні роботи (НДР), маркетинг, виробництво, фінанси тощо;
5) висновок про ступінь привабливості галузі.

2. Надати загальну економічну характеристику обраного підприємства.

Проаналізувати основні техніко-економічні показники наведені у таблиці 1. Після заповнення таблиці студент повинен їх проаналізувати, вказати тенденції зміни (за 3 останніх роки) основних показників діяльності підприємства та проілюструвати аналітичну записку графіками.

3. Проаналізувати ефективність фінансово-господарської діяльності обраного підприємства.

Для визначення щодо рівня ефективності роботи підприємства розрахувати рентабельність підприємства. Рентабельність означає прибутковість, або доходність, виробництва і реалізації всієї продукції (робіт, послуг) чи окремих її видів; доходність підприємств, організацій, установ у цілому як суб'єктів господарської діяльності; прибутковість різних галузей економіки.

Основні показники рентабельності (таблиця 7.2):

1. Рентабельність продукції.
2. Рентабельність реалізації.
3. Рентабельність активів.
4. Рентабельність поточних активів.
5. Рентабельність власного акціонерного капіталу

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у нього та раціональність їх використання. Підприємство є рентабельним, якщо суми виручки від реалізації продукції досить не тільки для покриття витрат на виробництво та на реалізації, а й на утворення прибутку.

Визначення ліквідності підприємства. Ліквідність визначається як його спроможність здійснювати платежі наявними засобами, або такими, котрі безперервно поповнюються за рахунок його господарської діяльності. Оцінка ліквідності базується на основі нормативних значень наступних коефіцієнтів (таблиця 7.3,7.4):

1) коефіцієнт покриття розраховується як відношення поточних активів до поточних зобов'язань. Оптимальним є його значення 2,0-2,5;

2) коефіцієнт загальної ліквідності розраховується відношенням величини грошових засобів, дебіторської заборгованості та короткострокових фінансових вкладень до величини короткострокових зобов'язань. Значення даного коефіцієнта має бути не меншим 1;

3) коефіцієнт абсолютної ліквідності розраховується як відношення величини грошових засобів до величини поточних зобов'язань. Нормативне значення – 0,25-0,3.

4) величина власних оборотних засобів обчислюється як сума власного капіталу та довгострокових зобов'язань за мінусом необоротних активів;

5) питома вага оборотних засобів у активах;

6) частка виробничих засобів у оборотних активах.

Оцінка фінансової стійкості (таблиця 7.5) здійснюється на основі коефіцієнта фінансової автономії, який показує частку власного капіталу в пасивах підприємства і має становити не менше 0,5 та коефіцієнта оборотності, тобто, відношення виручки від реалізації до оборотних засобів.

Таблиця 7.1-Техніко-економічні показники діяльності підприємства

Показники	Од. виміру	Формула	Роки			Відхилення			
			2015	2016	2017	2016/2015		2017/2016	
						Абсо- лютне	Темп зрост., %	Абсо- лютне	Темп зрост., %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Середня вартість сукупного капіталу	Тис. грн.	1 ф. 1900 (гр. 3+4)/2							
2. Середня вартість власного капіталу	Тис. грн.	1 ф. 1595 (гр. 3+4)/2							
3. Ресурси підприємства									
3.1. Основні засоби:									
3.1.1. За первісною вартістю на кінець року	Тис. грн.	1 ф. 1011							
3.1.2. За залишковою вартістю на кінець року	Тис. грн.	1 ф. 1010							
3.1.3. Знос на кінець року	Тис. грн.	1 ф. 1012							
3.1.4. Середня вартість	Тис. грн.	1 ф. 1010 (гр. 3+4)/2							
3.2. Нематеріальні активи:									
3.2.1. За первісною вартістю на кінець року	Тис. грн.	1 ф. 1001							
3.2.2. За залишковою вартістю на кінець року	Тис. грн.	1 ф. 1000							
3.2.3. Накопичена амортизація на кінець року	Тис. грн.	1 ф. 1002							
3.2.4. Середня вартість	Тис. грн.	1 ф. 1000 (гр. 3+4)/2							

Таблиця 7.2-Показники рентабельності підприємства

Показники	Рекомендоване значення	Формула	Середні та великі підприємства
			Джерело інформації, форма №1,2 (з 2013 року) код рядку
Валова рентабельність продаж (GPM)	>0	$\frac{\text{валовий_прибуток}}{\text{чистий_доход}}$	$\frac{2\text{ф.2090}(2095)}{2\text{ф.2000}}$
Операційна рентабельність продаж (OPM)	>0	$\frac{\text{ФР_від_операційної_діяльності}}{\text{чистий_доход}}$	$\frac{2\text{ф.2190}(2195)}{2\text{ф.2000}}$
Чиста рентабельність продаж (NPM)	>0	$\frac{\text{чистий_прибуток}}{\text{чистий_доход}}$	$\frac{2\text{ф.2350}(2355)}{2\text{ф.2000}}$
Рентабельність сукупного капіталу (ROA)	>0	$\frac{\text{ФР_до_оподаткування}}{\text{валюта_балансу}}$	$\frac{2\text{ф.2290}(2295)}{1\text{ф.1900}}$
Рентабельність власного капіталу (ROE)	>0	$\frac{\text{чистий_прибуток}}{\text{власний_капітал}}$	$\frac{2\text{ф.2350}(2355)}{1\text{ф.1495}}$
Чиста рентабельність продукції (ROM)	>0	$\frac{\text{чистий_прибуток}}{\text{собівартість}}$	$\frac{2\text{ф.2350}(2355)}{2\text{ф.2050}}$
Рентабельність основних засобів (ROFA)	>0	$\frac{\text{чистий_прибуток}}{\text{основні_засоби}}$	$\frac{2\text{ф.2350}(2355)}{1\text{ф.1010}}$
Рентабельність оборотних активів (RCA)	>0	$\frac{\text{чистий_прибуток}}{\text{оборотні_активи}}$	$\frac{2\text{ф.2350}(2355)}{1\text{ф.1195}}$
Рентабельність необоротних активів (RFA)	>0	$\frac{\text{чистий_прибуток}}{\text{необоротні_активи}}$	$\frac{2\text{ф.2350}(2355)}{1\text{ф.1095}}$

Таблиця 7.3- Показники ліквідності балансу підприємства

Статті	Формула	Середні та великі підприємства
		Джерело інформації, форма №1 (з 2013 року) код рядку
Активи		
Найбільш ліквідні активи, А1	Поточні фінансові інвестиції + грошові кошти та їх еквіваленти	1160 + 1165
Активи, що швидко реалізуються, А2	Векселі отримані + дебіторська заборгованість + інші оборотні активи	1125 + ... + 1155 + 1190
Активи, що повільно реалізуються, А3	Запаси + витрати майбутніх періодів	1100 + 1110 + 1170
Активи, що важко реалізуються А4	Необоротні активи	1095 + 1200
Пасиви		
Найбільш термінові зобов'язання П1	Векселі видатні + кредиторська заборгованість + поточні зобов'язання за розрахунками + інші поточні зобов'язання	1610 + ... + 1630
Короткострокові пасиви, П2	Короткострокові кредити банків + поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1600 + 1660 + 1665 + 1690
Довгострокові пасиви, П3	Довгострокові зобов'язання	1595
Постійні пасиви, П4	Власний капітал + забезпечення наступних витрат і платежів + доходи майбутніх періодів	1495 + 1700

Таблиця 7.4- Алгоритм розрахунку показників ліквідності підприємства

Показники	Рекомендоване значення	Формула	Середні та великі підприємства
			Джерело інформації, форма №1 (з 2013 року) код рядку
Коефіцієнт поточної ліквідності	1-2	$\frac{A_1 + A_2 + A_3}{\Pi_1 + \Pi_2}$	$\frac{1195}{1695}$
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7-0,8	$\frac{A_1 + A_2}{\Pi_1 + \Pi_2}$	$\frac{1125 + \dots + 1165 + 1190}{1695}$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	$\frac{A_1}{\Pi_1 + \Pi_2}$	$\frac{1160 + 1165}{1695}$

Таблиця 5- Алгоритм розрахунку відносних показників фінансової стійкості

Показники	Рекомендоване значення	Формула	Середні та великі підприємства
			Джерело інформації, форма №1 (з 2013 року) код рядку
Коефіцієнт автономії	>0,5	$\frac{\text{власний_капітал}}{\text{валюта_балансу}}$	$\frac{1495}{1900}$
Коефіцієнт фінансової залежності	<2	$\frac{\text{валюта_балансу}}{\text{власний_капітал}}$	$\frac{1900}{1495}$
Коефіцієнт фінансового ризику	<0,5	$\frac{\text{валюта_балансу} - \text{власний_капітал}}{\text{власний_капітал}}$	$\frac{1900 - 1495}{1495}$
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0	$\frac{\text{власний_капітал} - \text{необоротні_активи}}{\text{власний_капітал}}$	$\frac{1495 - 1095}{1495}$
Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	>0,4	$\frac{\text{довгострокові_зобов'язання}}{\text{власний_капітал} + \text{довгострокові_зобов'язання}}$	$\frac{1595}{1495 + 1595}$
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	>0,6	$\frac{\text{власний_капітал}}{\text{власний_капітал} + \text{довгострокові_зобов'язання}}$	$\frac{1495}{1495 + 1595}$

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Економіка підприємства: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів/ О.С. Трегубов, І.О. Ахновська, О.Л. Андронік та ін. /За заг. ред. О.С.Трегубова. – Вінниця:, 2017. –222с
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навч. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е вид. –Каравелла, 2005. – 568 с
3. Блонська В.І. Економіка підприємства: теорія і практикум: навч. посібник / В.І. Блонська, Т.Г. Васильців, С.С. Гринкевич. — Львів: Магнолія-2006, 2010. — 688 с.
4. Господарський Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. -№ 18-22.
5. Гаврилюк І Економіка підприємства Навч посібник для самостійного вивчення дисципліни — Житомир: ЖІТ, 2000 — 152 с.
6. Економіка підприємства: Навч-метод. пос. для самостійної роботи — К.: КНЕУ.– 2002. – 248 с.
7. Економіка підприємства: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисциплін / О.Г.Швиданенко та інші. - К.: КНЕУ, 2000. – 343 с.
8. Економіка підприємства: Підручник / За ред.. А.В. Шегеди. – К.: Знання, 2006.– 614 с.
9. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: Навч. Посібник – К.: Знання, 2008. - 679 с.
10. Семенов Г.А., Панкова М.О., Семенов А.Г. Економіка підприємства: Навчальний посібник: Вид. 2-ге, перероб. Та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 328 с.
11. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства: Навчальний посібник: Вид. 2-ге, перероб. Та доп. К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 356 с.
12. Центр дистанційної освіти економічного факультета ДонНУ. – Режим доступу: <http://ef.donnu.edu.ua/moodle>